

ชื่อเรื่อง	การจัดการความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน โศกใหญ่ อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม
ผู้วิจัย	นายทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ นายพุดผจรรย์ สิริทธิ นายธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์
คณะ	วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง
ปีงบประมาณ	2552

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และรูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน โศกใหญ่ที่เป็นการจัดการความรู้ของชุมชน 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน โศกใหญ่อย่างยั่งยืน 3) เพื่อศึกษากลไกในการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน โศกใหญ่อย่างยั่งยืน 4) เพื่อถอดบทเรียนองค์ความรู้ด้านการจัดการความรู้ของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสามารถอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ และแบบจดบันทึก ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาจากเอกสาร และศึกษาภาคสนาม ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนทนากลุ่มย่อย

ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาที่เป็นการจัดการความรู้ของชุมชน ได้แก่ แนวคิดในการอนุรักษ์ป่าช้า ป่าวัดป่า และป่าคอนปู้ตา ส่วนหลักการที่เป็นการจัดการความรู้ ได้แก่ แนวทางการจัดการป่า 3 ชั้น ได้แก่ ป่าชั้นในสุด หรือป่าชุมชน ป่าวงใน หรือ ป่ากินชน และป่าวงนอกหรือพื้นที่นา และรูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบดั้งเดิม และรูปแบบโดยอาศัยพลังองค์กรชุมชน

องค์ความรู้และกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า องค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน โศกใหญ่อย่างยั่งยืน ได้แก่ องค์ความรู้ในการทำกิจกรรมอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน โศกใหญ่ เช่น การบวชป่า การปลูกป่า การสืบชะตาป่า การทอดผ้าป่าต้นไม้ การสำรวจป่า การป้องกันไฟป่า เป็นต้น และองค์ความรู้ในการรวมกลุ่มทางสังคมและเศรษฐกิจ เกิดจากแนวคิด

ที่ว่า การจะพัฒนาป่าให้เกิดความยั่งยืนจะต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนรอบพื้นที่ป่าควบคู่ไปด้วย

ส่วนกระบวนการในการจัดการความรู้ พบว่า มี 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ เริ่มจากขั้นตอนการเรียนรู้จากปัญหา การสังสมความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้สู่การปฏิบัติจริง ผ่านกลไกที่สำคัญ คือ ระบบวัฒนธรรมความเชื่อที่สั่งสมสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ผู้นำองค์กรที่เสียสละ มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม การรวมกลุ่มทางสังคมที่หลากหลายทั้งในระดับหมู่บ้านและเครือข่าย เครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก และการเข้ามาสนับสนุนขององค์กรภายนอกชุมชน

ส่วนบทเรียนองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย สรุปได้ดังนี้ การจัดการความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าโลกใหญ่ มีลักษณะเป็นพลวัต ไม่หยุดนิ่งตายตัว เป็นการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาเรื่องป่าถูกทำลาย มีการสังสมความรู้ทั้งจากภายในและภายนอก เน้นการถ่ายทอดสู่ชุมชนในระดับหมู่บ้านและเครือข่าย เพื่อให้เกิดการนำความรู้มาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สะท้อนให้เห็นความชาญฉลาดของชุมชนในการเลือกรับปรับใช้ความรู้ดั้งเดิมกับความรู้ใหม่ได้อย่างเหมาะสม

Title Community Knowledge Management for Community Forest Conservation and Development in Khok Yai Community, Waphee Prathum District, Maha Sarakham Province

Authors Mr. Tatchawat Laosuwan
Mr. Putthajak Sithi
Mr. Thiraphat Loiwirat

Faculty College of Law and Government

Fiscal Year 2009

Abstract

The objectives of the research were to 1) survey the ideas, principles and strategies for community forest conservation and development in Khok Yai community based on the community knowledge management, 2) to study on the process of the knowledge management for sustainable forest conservation and development in Khok Yai community, 3) to analyze the knowledge management for sustainable forest conservation and development in Khok Yai community, 4) to teach the knowledge of the community knowledge management for sustainable forest conservation and development in Khok Yai community. The research was a qualitative research. The research instruments were a questionnaire, an interview form, an observation form, a tape recorder, a camera and note-taking. The data were collected by document study, field study, non-structured interview, deep interview, public hearing and group discussion.

The research results indicated that the idea of forest conservation and development based on the community knowledge management focused on 3 conservation areas: cemetery forest, Wat Pa forest (forest of the wild temple), and Don Phu Ta forest (forest of ancestor spirits). The principles of the knowledge management focused on three strategies for the forest management consisting of an the innermost forest (community forest), the inner community forest, and the outermost community forest (rice field). The strategies for the community forest conservation and development were a traditional model and a community-driven model.

Regarding body of the knowledge and process of the knowledge management, it was found that the body of the knowledge consisted of the knowledge of forest conservation activities such as: Forest Thod Pha Pa (a merit-making for forest conservation), Sueb Cha Ta Pa (lengthening the life of forest), planting trees, forest exploration and protection. The knowledge of social and economic group was adopted from the idea of sustainable forest development and life quality of people in the community.

The process of knowledge management consisted of 4 steps: problem-based study, knowledge collection, knowledge transfer and application for action through necessary mechanism: long-lasting belief system, a generous leader, a community-based leader, multi social groups of both village and network, an internal and external learning network and an outside supporter.

In regard to the learning units, it is concluded that the community knowledge management for the forest conservation and development in Khok Yai community was a dynamic process, a problem-based learning model of forest destruction, internal and external knowledge collection, community and network-based knowledge transfer for a practical application, intellectual inflection of people on the integration of previous knowledge with current one.